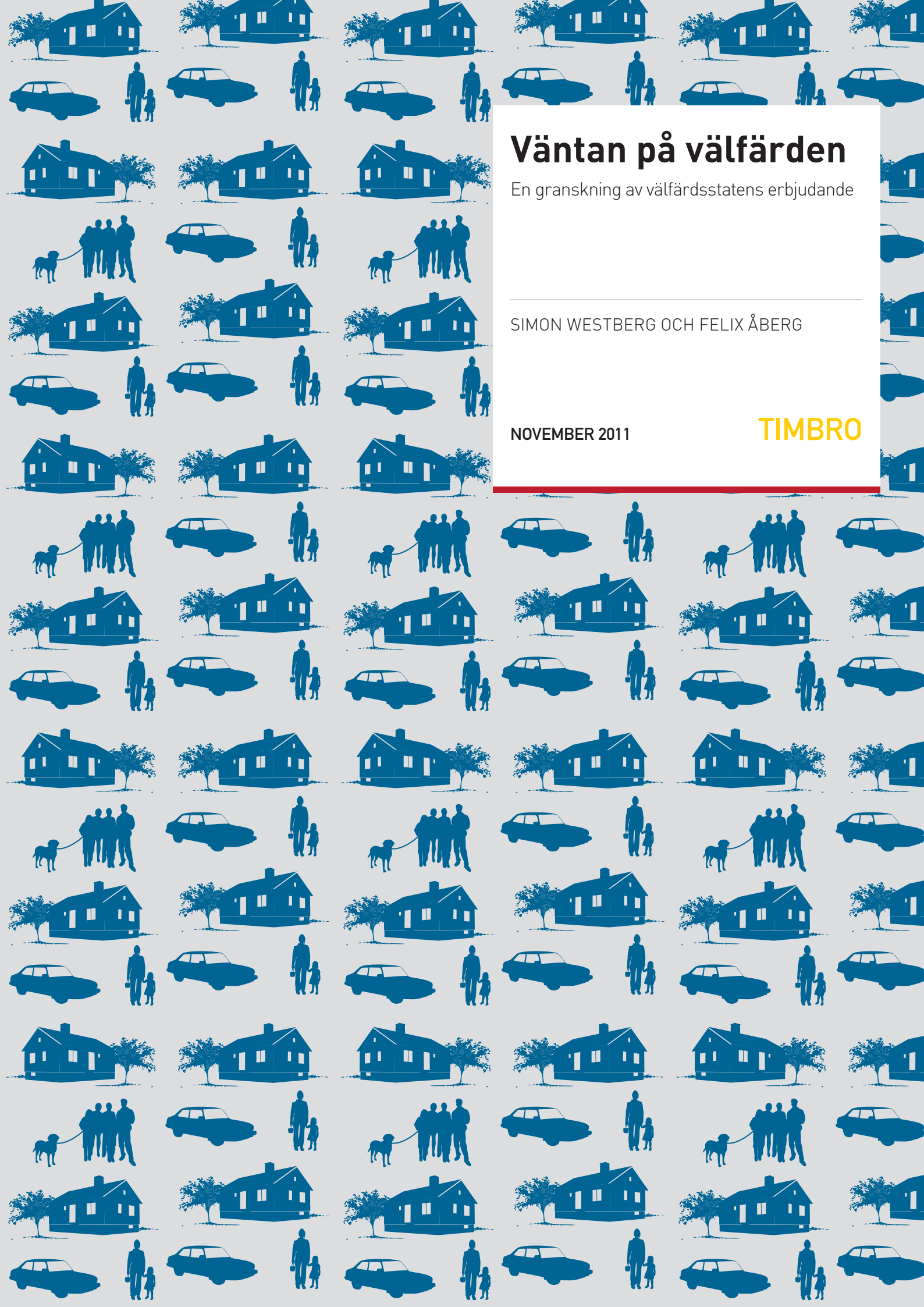

Väntan på välfärden

En granskning av välfärdsstatens erbjudande

SIMON WESTBERG OCH FELIX ÅBERG

NOVEMBER 2011

TIMBRO

Simon Westberg studerar statsvetenskap och medie- och kommunikationsvetenskap vid Uppsala universitet och var förbundssekreterare för Kristdemokratiska Ungdomsförbundet 2007–2011. Felix Åberg läser civilingenjörsprogrammet i industriell ekonomi vid KTH och har en kandidatexamen i nationalekonomi från Stockholms universitet. Rapporten har skrivits inom ramen för Timbros Sommarsmedjan.

© Författarna och Timbro 2011

ISBN 91-7566-844-4

www.timbro.se

info@timbro.se

<http://www.timbro.se/innehall/?isbn=9175668444&flik=4>

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING.....	4
INLEDNING.....	6
1 VÄLFÄRDSKONTRAKTET	8
2 HUSHÅLLSKASSAN GAPAR TOM.....	10
3 DE BRUTNA VÄLFÄRDSLÖFTENA.....	12
3.1 Arbetslöshet.....	12
3.2 Sociala försäkringar och stöd	14
3.2.1 Sjukpenning	14
3.2.2 Sjukersättning	14
3.2.3 Aktivitetsersättning	15
3.2.4 Tillfällig föräldrapenning.....	15
3.2.5 Vårdbidrag	15
3.2.6 Underhållsstöd.....	16
3.2.7 Bostadsbidrag	16
3.2.8 Gemensamt för sociala försäkringar och stöd.....	16
3.3 Vården.....	18
3.4 Omsorg och socialt stöd	21
3.4.1 Placering på förskola	22
3.4.2 Väntetid till äldreomsorgen	23
3.4.3 Handläggningstid för ekonomiskt bistånd	25
3.4.4 Handläggningstider för social omsorg.....	25
AVSLUTNING.....	28
REFERENSER	30

SAMMANFATTNING

Den svenska 1900-talshistorien är i viktiga avseenden berättelsen om hur medborgarna steg för steg överlät allt mer av ansvaret för livet till staten. I utbyte mot ett skattesystem präglad av progressivitet och hög beskattning även på mycket låga inkomster utlovades en omfattande offentlig välfärd. Resultatet av denna ömsesidiga överenskommelse är närmast att likna vid ett kontraktsförhållande.

Ett uttalat syfte med välfärdsstaten är att sörja för alla medborgares väl och ve, från vaggan till graven. Retoriken och löftena fick med tiden följder i medborgarnas beteende. I takt med att politiken på område efter område utställde nya löften om trygghet minskade medborgarnas vilja att med egna medel och eget sparande tillförsäkra sig och sina familjer trygghet i vardagen.

Denna inställning till eget sparande syns om man i dag synar saldot på många svenskars bankkonton. Hela 23 procent av medborgarna har en buffert på mindre än 10 000 kronor och 27 procent skulle inte klara sig längre än en månad om inkomsten försvann, visar en undersökning som Demoskop gjort på uppdrag av Timbro.

Bristen på egna resurser är allvarlig. För trots löften om välfärd och skatter som nått allt högre nivåer motsvarar det svenska välfärdssystemet inte medborgarnas krav på kvalitet och tillgänglighet. På område efter område är väntan på välfärden lång.

- 30 dagar är enligt Försäkringskassans hemsida den tid det tar att handlägga ett sjukpenningsärende. Ser man på hela kedjan är det emellertid inte ovanligt att medborgarna får vänta på sjukpenning två till tre gånger så lång tid.
- Möjligheterna att få vård i enlighet med den lagstadgade vårdgarantin varierar beroende på vilken behandling medborgaren behöver och var i landet han eller hon bor.
- Det tar i genomsnitt 7 veckor att få ersättning från a-kassan. En av fyra tvingas vänta mer än 9 veckor.
- Alla barn med yrkesarbetande föräldrar måste ha rätt till förskola. Men trots att det finns kommuner där alla sökande får plats på önskat placeringsdatum finns det också exempel på kommuner där bara en tredjedel av de sökande kan erbjudas plats på rätt dag.
- Är man gammal och så sjuk att man ska beredas plats i ett särskilt boende är den möjligheten starkt beroende av var i Sverige man bor. I flera kommuner finns nästan inga väntetider, medan det i andra delar av landet kan ta över fyra månader att få en plats.

Väntetiderna i välfärden är, förutsatt att Sverige har ett av världens högsta skattetryck, oacceptabla. Kvaliteten och tillgängligheten brister. Utan ett eget sparande står många medborgare nakna inför staten i väntan på att den ska leva upp till sitt löfte om välfärd. Detta måste förändras. Det är dags för politikerna att handla. Minska väntetiderna och skapa ekonomiskt utrymme för medborgarna så att de på egen hand kan skapa sig trygghet i vardagen för sig och sina familjer.

INLEDNING

Dagen före midsommar 2011 vaknade en småbarnspappa i Trollhättan upp till nyheten att den lön han förväntade sig under dagen sannolikt skulle utebli. SAAB, där han arbetade som materialhanterare sedan 20 år tillbaka, meddelade att pengarna inte räckte till för att betala ut några löner. Inte heller kunde företaget ge några besked om när lönen skulle komma. När småbarnspappan fick frågan om hur länge han trodde att han skulle klara sig utan sin lön var han inte förhoppningsfull.

Jag har ingen jättebuffert att ta av. Det är väl så det räcker en vecka, styvt.¹

Inför denna berättelse är det alltför lätt att moralisera. Medborgare bör efter ett långt yrkesliv rimligtvis ha lagt undan en slant för oförutsedda händelser. Många skulle hävda att den situation som småbarnspappan befann sig i berodde på att det personliga omdömet hade brustit, att konsumtionsviljan vunnit över förnuftet.

Han är emellertid inte ensam om att leva ett liv med små marginaler. Stora delar av befolkningen står i dag utan den trygghet som egna besparingar ger. Så många som 20 procent står utan en egen buffert och 27 procent tror själva att de inte skulle klara sig längre än en månad om lönen slutade komma.²

För att förstå hur det kunde bli på detta sätt måste vi blicka bakåt i tiden. Svenskt 1900-tal kan nämligen beskrivas som historien om hur svenska folket på område efter område avsade sig allt mer av ansvaret för den egna välfärden till staten. Allt staten krävde i utbyte var ett skattetryck som med tiden nådde världstoppen. Många betalar i dag mer än 50 procent av sin lön i direkta och indirekta skatter.³ I och med detta är det knappast förvånande att förväntningarna och kraven på välfärden har ökat.

Det ovan skissade välfärdskontraktet har självklart ekonomiska konsekvenser, i synnerhet att den enskildes finansiella handlingsutrymme blir kraftigt begränsat. Givet detta framstår småbarnspappan i Trollhättan snarast som mycket rationell i sitt beslut att avstå ifrån att bygga en ekonomisk buffert. Varför lägga undan en stor del av den magra nettoinkomsten för att sörja för den egna

¹ Röstlund (2011).

² Demoskop (2011b).

³ Breda löntagargrupper betalar i dag, förutom kommunalskatt på i genomsnitt drygt 31 kronor, även statlig inkomstskatt. Men även för löntagare som inte når upp till statlig inkomstskatt är skatteuttaget mer än hälften av inkomsten om indirekta skatter och löneskatter inkluderas. Skattebetalarna (2010).

tryggheten när staten redan har fått generöst betalt för att tillhandahålla samma tjänst?

Det finns även en etisk dimension av välfärdskontraktet. En överenskommelse mellan medborgarna och staten av sådan magnitud kan inte betraktas som enbart ett ekonomisk åtagande. Inte när välfärdssystemet är obligatoriskt och skattenivåerna sådana att det knappast är realistiskt att tänka sig att en medborgare kan skaffa sig annat än ett marginellt skydd privat. Alltså har staten ett moraliskt ansvar gentemot medborgarna att leverera det den har lovat.

Välfärdskontraktet och dess höga kostnader skapar ett stark beroende mellan medborgare och stat. Minsta väntan på de utlovade tjänsterna slår hårt och något alternativ till att vänta på att byråkratins kvarnar ska mala klart finns ofta inte. Detta skapar ofrihet och motverkar den ambition som från början var vägledande för välfärdsstatsprojektet: självständighet och oberoende åt medborgarna.

Syftet med denna rapport är att granska väntetiderna i välfärden och tillgängligheten till de skattefinansierade tjänsterna. På punkt efter punkt kommer vi att granska de löften som har ställts ut. Vi kommer att undersöka en rad centrala områden som helt eller till mycket stor del står under offentligt ansvar: vården, äldreomsorgen, socialförsäkringarna och stödet vid arbetslöshet.

Förmår staten och det offentliga att leva upp till löftena om välfärd för alla? Kan den som mister sitt jobb lita på att få sin arbetslöshetsersättning inom rimlig tid? Får den som drabbas av sjukdom eller måste opereras ekonomiskt stöd eller vård omgående? Kan samhällets äldre generation lita på att de får det stöd och den assistans som de med rätta kan förvänta sig? Hur länge väntar vi på välfärden? Och står denna väntan i proportion till världens högsta skatter?

1 VÄLFÄRDSKONTRAKTET

För att förstå det starka stödet för den svenska välfärdsstaten måste man blicka bortom enskilda ersättningssystem. Grunden för välfärdsstaten vilar på en överenskommelse mellan de förtroendevalda och väljarna. En överenskommelse som för övrigt har vuxit fram i bred politisk konsensus.⁴ Till en början var det relativt få sektorer som omfattades av välfärdskontraktet. Det var egentligen först efter andra världskriget som utvecklingen tog fart. Politiker lovade att axla ett allt större ansvar för medborgarnas trygghet i utbyte mot ökade resurser i form av högre skatter.

Staten tar hand om finansieringen av medborgarnas skolgång, under arbetslivet finansierar staten perioder av sjukdom och arbetslöshet och när vi blir gamla finansierar staten våra pensioner och omvårdnad. Ekonomiska utgifter som tidigare hanterades genom egna besparingar eller med hjälp av familjen, vilket fortfarande sker i stater med mindre omfattande välfärdssystem, sköts i Sverige i stället av staten. Mer än 80 procent av den skatt en genomsnittlig medborgare betalar återkommer till personen under hennes livstid.⁵ Priset för denna ordning har varit högt. Från att ha legat på 21 procent av BNP 1950 steg skattetrycket till cirka 50 procent trettio år senare. Det är en ökning av statens storlek med 1 procentenhet av BNP per år. Skattetrycket toppade på 56,5 procent 1989.⁶

Välfärdskontraktet lever tydligt kvar även i dagens politiska tankevärld. Ett exempel på detta är det linjetal som den vid tiden nyvalda partiledaren Håkan Juholt höll under Socialdemokraternas extrakongress 2011.

Nog för att många av oss har fått det bättre rent materiellt, har en platt-TV på väggen, IPAD och IPHONE i handen, kan resa och upptäcka världen – men samtidigt känner allt fler, en gnagande oro för vad som händer om vi blir sjuka eller arbetslösa. Klarar vi ekonomin? Tvingas vi sälja huset? Måste vi flytta? Får barnen gå kvar i samma skola med samma kompisar som förut?⁷

Sveriges oppositionsledare tar alltså för givet att samma personer som har råd att införskaffa den senaste tekniken och genomföra långväga semesterresor inte kan förväntas ha ett eget välfärds-sparande, det är statens ansvarsområde.

Uppfattningen om välfärdsstaten som resultatet av ett ömsesidigt avtal bekräftas när man studerar medborgarnas attityd till staten och det offentliga stöd. I de senaste trendspaningarna av Sveriges

⁴ Uddhammar (1993); Bergh (2007).

⁵ SOU 2003:110.

⁶ Ekonomifakta (2011a).

⁷ Socialdemokraterna (2011).

Kommuner och Landsting, SKL, är det tydligt att medborgarna betraktar staten allt mer i termer av en serviceorganisation. Kort och gott anser de sig ha betalat för en tjänst som de förväntar sig ska vara lättillgänglig, individuellt anpassad och av hög kvalitet.⁸

⁸ SKL (2009).

2 HUSHÅLLSKASSAN GAPAR TOM

Välfärdskontraktet har med tiden invaggat medborgarna i en falsk tro att det personliga ansvaret för den egna tryggheten numera är överflödigt. I takt med ständigt stigande skatter har den disponibla inkomsten allt mer kommit att betraktas som vigd för privat konsumtion. Sparkvoten, det vill säga svenskarnas sparande som andel av inkomsten, toppade året efter de första ATP-utbetalningarna 1963. Efter kreditavregleringen 1985 störtade sparkvoten och blev negativ. Sedan dess har sparkvoten varit i genomsnitt 2 procent. Under goda tider har den varit mycket låg, för att sedan öka under lågkonjunkturer.⁹

Ett eget sparande är i de flesta länder ett naturligt sätt att gardera sig mot en oviss framtid, dock inte i Sverige. Hela 43 procent av medborgarna tror att ersättningen från a-kassan kommer inom en månad och sparar därefter.¹⁰

SBAB gjorde våren 2011 en undersökning som bland annat utredde i vilken omfattning folk har en buffert för oförutsedda utgifter. 20 procent av hushållen uppgav att de helt saknade buffert och av de som sade sig ha besparingar uppgav 12 procent att de uppgick till 10 000 kronor eller mindre.¹¹ Samma bild framträder i en rapport från 2010 gjord av Länsförsäkringar där 23 procent menar att deras buffert består av mindre än 10 000 kronor.¹²

Avsaknaden av buffert behandlas även i Statistiska centralbyråns "Undersökningarna av levnadsförhållanden". I den senaste studien från början av sommaren 2011 framgår det att var femte svensk i arbetsför ålder inte klarar en oförutsedd utgift på 8 000 kronor.¹³

En undersökning gjord av Demoskop i maj 2011 bekräftar förhållandena. Hela 18 procent uppger att de inte skulle kunna få fram 14 000 kronor med en veckas varsel. En uppföljande undersökning som Demoskop gjorde i juli 2011 visar att 27 procent av de tillfrågade tror att de skulle klara sig i en månad eller mindre om de vid nästa månadsskifte inte fick ut sin lön.¹⁴

Tittar man på enskilda medborgares vardagsekonomi bekräftas bilden av en befolkning utan marginaler.

⁹ Ekonomifakta (2011b).

¹⁰ Demoskop (2011b).

¹¹ SBAB (2011).

¹² Länsförsäkringar (2010).

¹³ SCB (2011a).

¹⁴ Demoskop (2011a, 2011b).

I SBAB:s undersökning instämde 9 procent av de tillfrågade helt i påståendet "Jag har inga pengar kvar när månaden är slut ..." och ytterligare 18 procent instämde delvis.¹⁵ Det är en bild som bekräftas i Swedbanks "Hushållsbarometern" där 16 procent uppgav att deras inkomster inte räckte månaden ut.¹⁶

Merparten av de svenska hushållen anger visserligen att de har ett kontinuerligt månadssparande. Dessvärre uppger nära nog hälften att det sparade beloppet är mindre än 500 kronor.¹⁷

Det är också intressant att notera att även personer med relativt god inkomst emellanåt hamnar i ekonomiska trångmål till följd av ett lågt sparande. I Demoskops undersökning i maj 2011 svarade 11 procent av de tillfrågade som hade en årsinkomst på mellan 300 000 och 399 000 kronor att de under de senaste 12 månaderna hade haft svårt att klara de löpande utgifterna. Problemet med bristande marginaler försvinner först när man kommer upp i inkomster över 400 000 kronor om året.¹⁸ Det innebär att de enda som slipper oroa sig för att pengarna inte ska räcka månaden ut är de 20 procent av befolkningen med allra högst inkomster.¹⁹

¹⁵ SBAB (2011).

¹⁶ Swedbank (2011).

¹⁷ Länsförsäkringar (2010).

¹⁸ Demoskop (2011a).

¹⁹ SCB (2011b).

3 DE BRUTNA VÄLFÄRDSLÖFTENA

I det här kapitlet tar vi upp ett par områden som kan betraktas som välfärdsstatens kärnområden: skydd vid arbetslöshet, vård och ekonomiskt stöd vid sjukdom och rätten till äldreomsorg.²⁰

3.1 Arbetslöshet

Den som förlorar sitt arbete är berättigad till ersättning från en arbetslöshetskassa. Man kan få inkomstrelaterad ersättning eller grundersättning. Den inkomstrelaterade ersättningen är villkorad och den som är arbetslös måste vara inskriven på Arbetsförmedlingen samt uppfylla ett arbets- och medlemsvillkor.²¹

För att få ersättning måste man även tillsammans med en handledare på Arbetsförmedlingen upprätta en handlingsplan. Handlingsplanen är tänkt att se till att den arbetssökande följer en effektiv sökstrategi samt får del av tjänster som är anpassade till den sökandes behov. År 2010 fick 80 procent en handlingsplan inom en månad.²²

Dessvärre är handlingsplanen inte den stora flaskhalsen för den som är i behov av ersättning, det är arbetslöshetskassorna. Inspektionen för arbetslöshetskassorna, IAF, mäter genomströmningstider hos de olika arbetslöshetskassorna. Med genomströmningstid menas antalet veckor från det att en person redovisat arbetslöshet på sitt kassakort till dess att den första utbetalningen kommer.²³

I maj 2011 var den genomsnittliga mediantiden för att få den inkomstrelaterade ersättningen 6 veckor hos de arbetslöshetskassor som redovisat statistik för perioden. 75 procent hade fått ersättning efter 9 veckor. För grundbeloppet var den genomsnittliga mediantiden för samma period 9 veckor och först efter 14 veckor hade 75 procent fått ersättning.²⁴ Tabell 1 och 2 visar genomströmningstiderna för de bäst och sämst presterande arbetslöshetskassorna i maj 2011.

²⁰ Vi är medvetna om att det går att diskutera i vilken omfattning staten är ansvarig för a-kassorna då dessa inte drivs i statlig regi. Däremot finansieras de till två tredjedelar av staten. Därför anser vi att de är en del av statens välfärdserbjudande. Källa: SOU 2010:04.

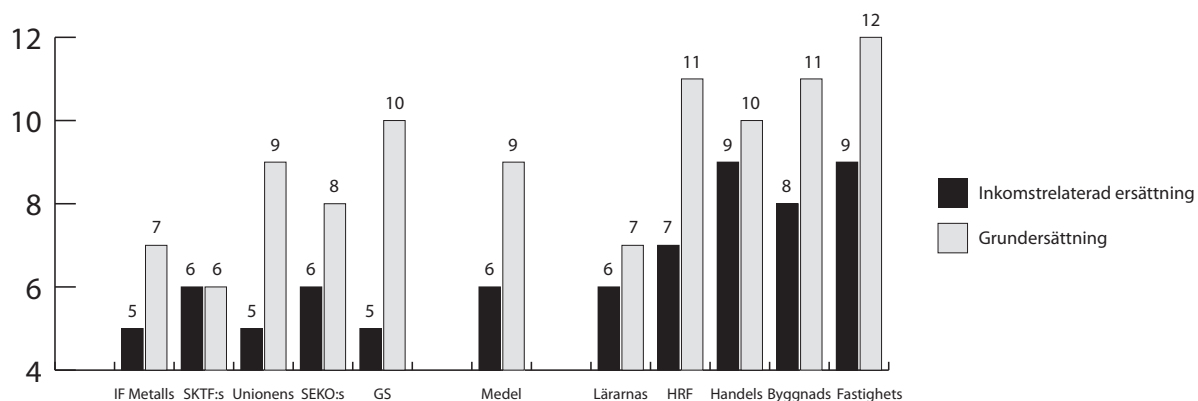
²¹ PM om Socialförsäkringssystemet (2010).

²² Arbetsförmedlingen (2011).

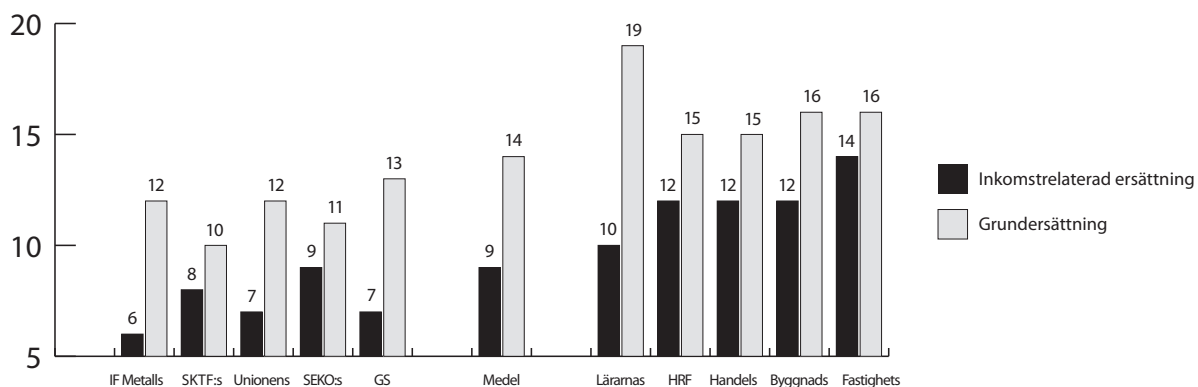
²³ IAF (2011a).

²⁴ IAF (2011b).

Tabell 1. Genomströmningstider a-kassa, median (veckor)

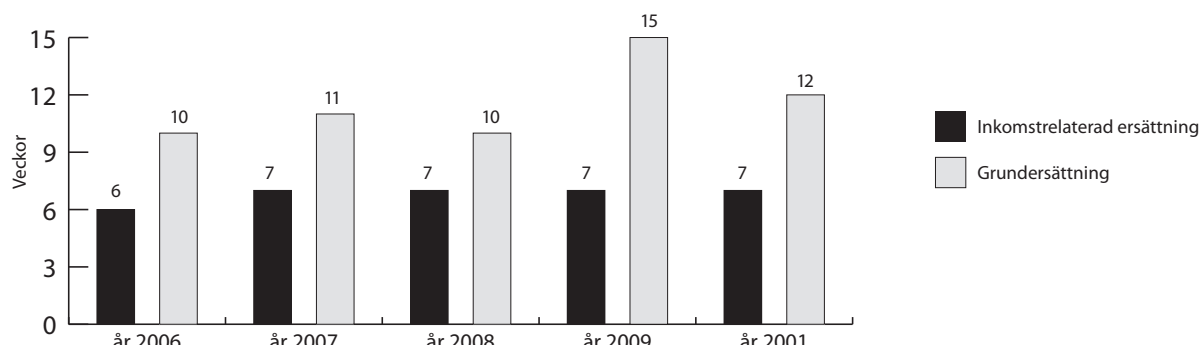

Tabell 2. Genomströmningstider a-kassa, 75:e percentilen (veckor)

Dessa siffror är inte ovanligt höga, tvärtom. Den genomsnittliga mediantiden för den inkomstrelaterade ersättningen åren 2006–2010 var 7 veckor. För grundbeloppet var den genomsnittliga mediantiden 12 veckor.²⁵ Tabell 3 visar mediangenomströmningstiderna per år.

Tabell 3. Genomsnittliga genomströmningstider, median (veckor)

²⁵ IAF [2011c].

3.2 Sociala försäkringar och stöd

3.2.1 Sjukpenning

Vad som händer när man blir sjuk beror på hur ens situation såg ut som frisk. En person som var anställd får under de första 14 dagarna sjuklön av sin arbetsgivare. Kan personen efter det inte återgå till sitt arbete skickar arbetsgivaren ärendet vidare till Försäkringskassan som bedömer rätten till sjukpenning. Var personen egenföretagare eller arbetslös före insjuknandet kan han eller hon få sjukpenning redan från första dagen. Sjukpenningen är arbetsbaserad, vilket innebär att personen måste ha haft en arbetsinkomst som fallit bort till följd av sjukdomen.²⁶

Försäkringskassan hävdar att det ska ta högst 30 dagar att handlägga ett sjukpenningsärende.²⁷ De 30 dagarna räknas från och med att Försäkringskassan har fått in alla för handläggandet nödvändiga uppgifter. I Försäkringskassans årsredovisning från 2010 preciseras målet som att kassan efter 30 dagar ska ha handlagt 90 procent av de inkommande ärendena. 2010 missade kassan sitt mål då endast 76 procent av ärendena hade en handläggningstid på 30 dagar eller mindre. I totalt 7 procent av fallen tog handläggningen "mycket lång tid", vilket Försäkringskassan definierar som över 50 dagar.²⁸

3.2.2 Sjukersättning

Den person som är mellan 30 och 64 år och troligtvis aldrig kommer att kunna arbeta heltid igen har rätt till sjukersättning. Den som har arbetat får inkomstrelaterad ersättning som uppgår till 64 procent av den inkomst Försäkringskassan beräknar att personen skulle ha haft om han eller hon arbetade. Den som inte har arbetat får garantiersättning vilket som mest är 102 000 kronor om året.²⁹

På Försäkringskassans hemsida står det att handläggningstiden är cirka fyra månader.³⁰ Det egentliga målet är att behandla 75 procent av ärendena inom 120 dagar. 2010 behandlades 79 procent av ärendena inom tidsramen. 6 procent av ärendena tog över 180 dagar att behandla.³¹

²⁶ Försäkringskassan (2010a).

²⁷ Försäkringskassan (2011a).

²⁸ Försäkringskassan (2011b).

²⁹ Försäkringskassan (2011c).

³⁰ Försäkringskassan (2011d).

³¹ Försäkringskassan (2011b).

3.2.3 Aktivitetsersättning

Den som är mellan 19 och 29 år och troligtvis inte kommer att kunna arbeta heltid på minst ett år har rätt till aktivitetsersättning. Dels finns inkomstbaserad ersättning, dels garantiersättning. Den inkomstrelaterade ersättningen uppgår till 64 procent av den inkomst Försäkringskassan beräknar att personen skulle ha haft om han eller hon arbetade.³² Garantiersättning utgår till de som aldrig har haft någon inkomst.³³

Försäkringskassans mål är att behandla 75 procent av ärendena inom 120 dagar. 2010 klarade kassan målet med 10 procents marginal. Dock tog 4 procent av ärendena "mycket lång tid" att handlägga, det vill säga över 180 dagar.³⁴

3.2.4 Tillfällig föräldrapenning

Tillfällig föräldrapenning är en ersättning som ges till den person som är hemma med sjukt barn. Är barnet sjukt mer än sju dagar krävs sjukintyg från läkare eller sjuksköterska. Den tillfälliga föräldrapenningen uppgår till cirka 80 procent av den sökandes sjukpenninggrundande inkomst. Föräldrar kan maximalt få ut tillfällig föräldrapenning i 120 dagar per år och barn.³⁵

Enligt Försäkringskassans hemsida ska handläggningen av ett ärende ta högst 30 dagar.³⁶

I årsredovisningen preciseras målet som att 90 procent av ärendena ska vara handlagda efter 30 dagar. År 2010 uppfyllde Försäkringskassan målet i 66 procent av fallen. 14 procent av ärendena tog över 50 dagar att behandla.³⁷

3.2.5 Vårdbidrag

Den som vårdar ett sjukt barn eller ett barn med funktionsnedsättning kan få vårdbidrag. Barnet måste behöva särskild tillsyn eller vård i minst sex månader. Det är möjligt att få vårdbidrag från och med att barnet är nyfött tills juni det år barnet fyller 19 år. Det är inte enbart barnets föräldrar som har rätt till vårdbidrag utan det kan också vara den ena förälderns sambo, om de är ett registrerat par.³⁸

Försäkringskassans mål är att handlägga 75 procent av de inkommande ärendena inom 90

³² Försäkringskassan (2010b).

³³ Försäkringskassan (2010c).

³⁴ Försäkringskassan (2011b).

³⁵ Försäkringskassan (2011e).

³⁶ Försäkringskassan (2011f).

³⁷ Försäkringskassan (2011b).

³⁸ Försäkringskassan (2011g).

dagar. Det tidigare målet var 75 procent inom 120 dagar, varför det gamla måttet används när Försäkringskassan redovisar sin statistik. Enligt den är Försäkringskassan klar med 86 procent av ärendena efter 120 dagar. Antalet ärenden som tar mycket lång tid, det vill säga längre än 180 dagar, är 4 procent.³⁹

3.2.6 Underhållsstöd

Underhållsbidrag uppgår till 1 273 kronor och ska betalas om ett barn enbart bor med en av föräldrarna. Egentligen är det den förälder som inte har barnet boende hos sig som ska betala. Om han eller hon av någon anledning inte gör det, eller inte betalar hela beloppet, kan den förälder som bor med barnet ansöka om underhållsstöd. Den förälder som inte betalar underhållsbidraget blir då skyldig Försäkringskassan samma summa som har betalats ut i underhållsstöd.⁴⁰

På Försäkringskassans hemsida får man veta att det tar 8 veckor att handlägga ett nytt ärende.⁴¹ I årsredovisningen för 2010 anges målsättningen vara att handlägga 75 procent av ärendena inom 40 dagar, ett mål den nästan nådde. 74 procent av fallen klarades av inom den givna tidsramen. I 15 procent av fallen tog handläggningen 50 dagar eller mer.⁴²

3.2.7 Bostadsbidrag

Bostadsbidrag kan sökas av unga (under 29 år) och barnfamiljer. Bidraget baseras på den uppskattade inkomsten det kommande året. Om inkomsten visar sig överstiga uppskattningen kan bidragstagaren bli återbetalningsskyldig.⁴³

Enligt Försäkringskassans hemsida ska det inte ta mer än 30 dagar att handlägga ett ärende.⁴⁴ I årsredovisningen är målet att inom 30 dagar ha handlagt 75 procent av ärendena. Dessvärre lyckas kassan enbart i 67 procent av fallen. I hela 19 procent av fallen tar handläggningen mer än 50 dagar.⁴⁵

3.2.8 Gemensamt för sociala försäkringar och stöd

Med handläggningstid menas tiden det tar efter det att Försäkringskassan har fått in all nödvändig information för handläggningen. Behöver en ansökan kompletteras lovar Försäkringskassan att

³⁹ Försäkringskassan (2011b).

⁴⁰ Försäkringskassan (2011h).

⁴¹ Försäkringskassan (2011i).

⁴² Försäkringskassan (2011b).

⁴³ Försäkringskassan (2011j).

⁴⁴ Försäkringskassan (2011k).

⁴⁵ Försäkringskassan (2011b).

kontakta den sökande inom en vecka. Dock redovisas ingen statistik över i vilken utsträckning det följs. Vidare finns det, bortsett från i fallet med sjukpenning, ingen tillgänglig statistik över hur lång tid det tar när kompletterande uppgifter måste samlas in från övriga aktörer, exempelvis en läkare. Vad gäller sjukpenning är mediantiden från att en person blivit sjuk till dess att handläggningen inleds 33 dagar. Efter 43 dagar har handläggningen inletts i 75 procent av fallen. Det som tar tid är främst kompletteringstid för utredande läkare samt "kommuniceringstid".⁴⁶ Avsaknaden av statistik i de andra fallen gör det svårt att göra en helhetsbedömning av hur lång tid det tar från det att en ansökan skickas in till dess att den är handlagd och klar.

Det är viktigt att ha i åtanke att pengarna inte kommer omedelbart när en ansökan har beviljats. Det vanliga är att de olika formerna av ersättning har en eller ett par fasta dagar i månaden då utbetalningarna sker. Den genomsnittliga väntetiden från det att en ansökan beviljats till dess att pengarna betalas ut torde vara 15 dagar.⁴⁷

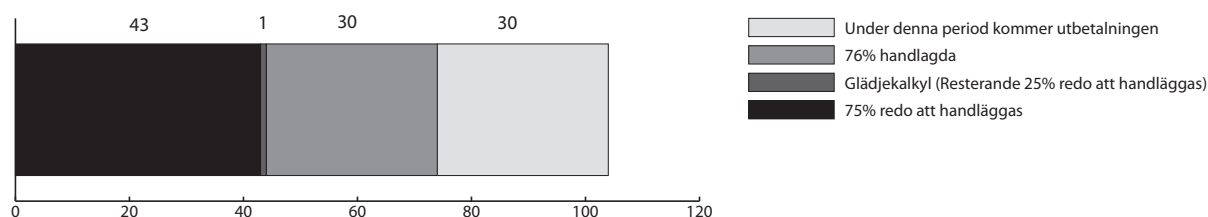
Ovan påtalades att statistiken är ofullständig och mätt på olika sätt. Det innebär att det inte går att göra exakta beräkningar av en "normal" väntetid. Dock kan en mycket generös, om än grovhuggen, uppskattning tydligt illustrera att situationen är långt ifrån perfekt. Sjukpenningen får agera exempel eftersom det är den ersättning där bäst statistik finns tillgänglig.

I 75 procent av fallen inleds handläggningen inom 43 dagar. I tabell 4 representerar den första delen de första 43 dagarna. Att resterande 25 procent skulle inledas dag 44 är osannolikt men låt oss ändå anta att så är fallet. Alltså, i vårt exempel har handläggningen påbörjats i 100 procent av fallen efter 44 dagar. I 76 procent av dessa fall har Försäkringskassan fattat ett beslut efter 30 dagar. Det innebär att 24 procent av dem som är i behov av sjukpenning efter 74 dagar fortfarande inte fått ett beslut om huruvida de ska få någon ersättning, än mindre fått några pengar. Utbetalningen sker inom 30 dagar och det exakta datumet beror på när handläggningen råkar bli klar. Som synes i illustrationen är det inte ovanligt att behöva vänta i 90 dagar på den första utbetalningen. Och då är det ändå en glädjekalkyl.

⁴⁶ Försäkringskassan (2010d).

⁴⁷ Försäkringskassan (2011a).

Tabell 4. Från insjuknande till pengar i handen (dagar)

3.3 Vården

År 2005 infördes den så kallade vårdgarantin i Sverige med målet att få ner de långa köerna inom den offentliga sjukvården. Sedan den 1 juli 2010 är vårdgarantin svensk lag. Vårdgarantin innebär att landstingen är ansvariga för att patienter ska få hjälp inom ett fastställt antal dagar och om landstingen inte själva klarar av att erbjuda vård inom denna tidsram ska landstinget hjälpa patienten till vård hos en annan vårdgivare.⁴⁸

Vårdgarantin brukar beskrivas med siffrorna 0-7-90-90. Det innebär att en patient ska få kontakt med primärvården på samma dag som hon söker den, att hon ska få träffa en läkare inom sju dagar och att hon ska få kontakt med specialistvården högst 90 dagar efter att primärvården skrivit ut en remiss. Efter att sjukvården och patienten gemensamt tagit beslut om behandling/operation ska patienten få denna inom 90 dagar.

Vårdgarantin täcker dock inte hela vårdkedjan. Utanför garantin finns till exempel sjukvårdsenheternas egna utredningstider. Det betyder att man alltså inte bör uppfatta vårdgarantin som att den garanterar att en patient börjar behandlas inom 187 dagar efter att hon tagit kontakt med sjukvården.⁴⁹

Arbetet med vårdgarantin anses ha varit framgångsrikt och i januari rapporterade socialminister Göran Hägglund att nio av tio får vård i tid. Det är en tydlig minskning från hur situationen såg ut innan vårdgarantins införande.⁵⁰

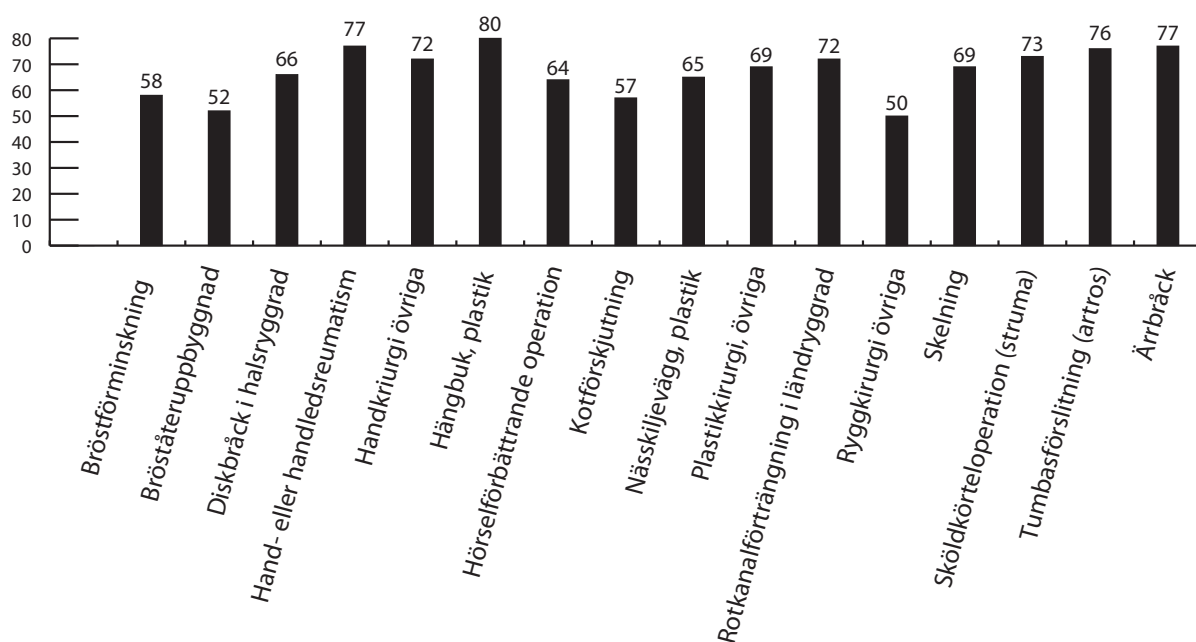
⁴⁸ Regeringskansliet (2011a); SKL (2010).

⁴⁹ Regeringskansliet (2011a).

⁵⁰ Regeringskansliet (2011b).

Denna siffra är samtidigt något missvisande eftersom det är en sammanställning av det totala antalet som får vård inom vårdgarantins ramar. Tittar man i stället på enskilda behandlingar är situationen mer problematisk. Tittar vi på den statistik som SKL samlat in för maj 2011 ser vi till exempel att handkirurgin, ryggkirurgin och plastikkirurgin har svårt att uppnå målen för vårdgarantin.⁵¹

Tabell 10. Exempel på områden där andel patienter som fått behandling i enlighet med vårdgarantin inte når upp till målen, maj 2011 (procent)

Än värre blir det om siffrorna bryts ner på landstingsnivå. Då framkommer det tydligt att problemen med olika behandlingar inte är universella utan snarare kopplade till enskilda landsting. Tittar vi på till exempel behandling av dupuytren's, ett tillstånd där den hinna som omger musklerna i handflatan (fascia) av okänd orsak förtjockas och förkortas, och gallsten återfinns stora skillnader.⁵²

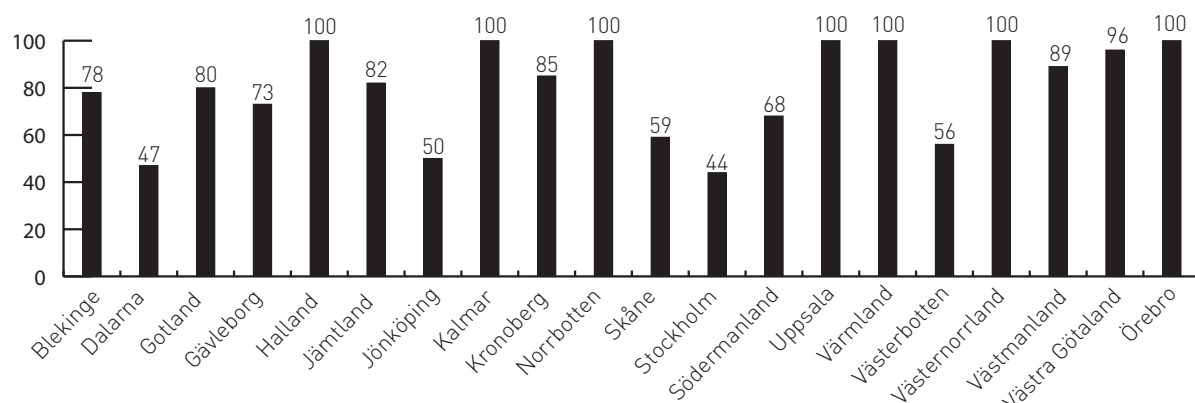
De patienter som har behov av behandling för dupuytren's och bor i till exempel Norrbotten eller Västernorrland får alla behandling inom vårdgarantin, medan bara hälften av patienterna i Jönköping och Stockholm får behandling inom samma tidsram.⁵³

⁵¹ H. Granqvist (personlig kommunikation, 2011-06-29).

⁵² Ibid.

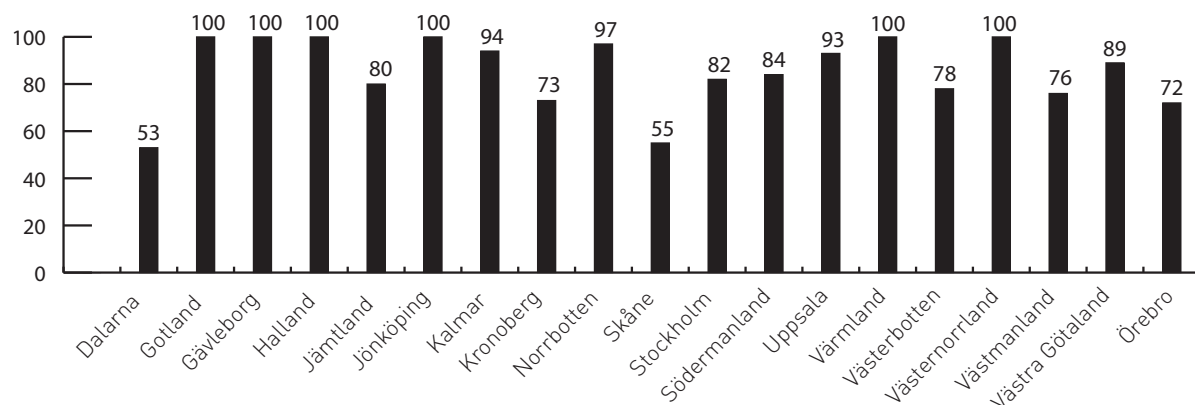
⁵³ Ibid.

Tabell 11. Exempel på andel patienter som fått behandling av dupuytren's i enlighet med vårdgarantin i maj 2011 (procent)

Tittar vi i stället på patienter i behov av behandling av gallsten så får alla patienter i Jönköping behandling inom vårdgarantin, men bara hälften av patienterna i Skåne och Dalarna.⁵⁴

Tabell 12. Exempel på andel patienter som fått behandling av gallsten i enlighet med vårdgarantin i maj 2011 (procent)

En fråga som sällan ställs i den partipolitiska debatten i dag är om vårdgarantins tidsramar över huvud taget är rimliga. Att behöva vänta i upp till tre månader för att få rätt behandling betyder för många att behöva leva med smärta och obehag.

Som jämförelse till vårdgarantins mål om att ingen ska behöva vänta mer än tre månader på en

⁵⁴ Ibid.

operation kan sägas att det privata sjukhuset Sophiahemmet i Stockholm opererar sina privatförsäkrade patienter inom tre veckor.⁵⁵

Antalet privatförsäkrade patienter har också vuxit kraftigt i Sverige de senaste tio åren. Sedan 2001 har antalet personer som täcks av en privat vårdförsäkring mer än fördubblats till 365 580 stycken. Utvecklingen är framförallt framdriven av arbetsgivare som oroar sig över produktionsbortfall när deras personal behöver vänta länge på vård. Åtta av tio som är försäkrade är det direkt via sina arbetsgivare. Därutöver tillkommer ett stort segment som har tecknat en gruppörsäkring via sin arbetsgivare.⁵⁶

Att det finns ett stort missnöje med väntetiderna bekräftas även av en opinionsundersökning av svenskarnas, schweizarnas, holländarnas, fransmännens, amerikanernas och engelsmännens syn på landets sjukvård som Trygg Hansa har genomfört. Svenskarna visade sig vara det folk som var mest missnöjt med väntetiderna. Hela 28 procent av svenskarna var missnöjda eller ganska missnöjda med väntetiderna jämfört med 18 procent av fransmännen och amerikanerna och 9 procent av holländarna.⁵⁷

Att detta missnöje grundar sig i en reell problematik bekräftas av Euro Health Consumer Index (ECHI) som i sin undersökning 2009 kom fram till att svensk sjukvård har sämst tillgänglighet i Europa.⁵⁸

3.4 Omsorg och socialt stöd

Den kommunala sektorn i Sverige är inte ålagd att föra statistik över sina handläggningstider. Det gör det svårt att ge en rättvisande bild av hur väntetiden ser ut till den kommunala välfärden.

Genom Sveriges Kommuner och Landstings, SKL, projekt "Kommunens kvalitet i korthet" finns dock ett urval av kommunernas resultat tillgängligt. Urvalet skiljer sig åt från område till område då inte alla kommuner har kunnat eller valt att rapportera in alla sina resultat till SKL. År 2010 deltog 130 kommuner i projektet.

Även om siffrorna inte är fullständiga ger de en rimlig fingervisning om hur situationen ser ut. Framförallt är det värt att notera det spann som finns mellan olika kommuners tillgänglighet, men också att det kan finnas stora skillnader mellan olika avdelningar inom en kommun.

⁵⁵ Å. Larsson (personlig kommunikation, 2011-07-08).

⁵⁶ Svensk Försäkring (2011).

⁵⁷ Trygg Hansa (2011).

⁵⁸ Health Consumer Powerhouse (2009).

Via Rådet för främjande av kommunala analysers, RKA, databas KOLADA rapporterar även vissa kommuner på egen hand in statistik som sedan används i rapporter från flera olika myndigheter. KOLADA samlar framförallt in kvalitetsparametrar. Ett mindre antal kommuner redovisar dock även väntetider för ett fåtal välfärdsinsatser.⁵⁹

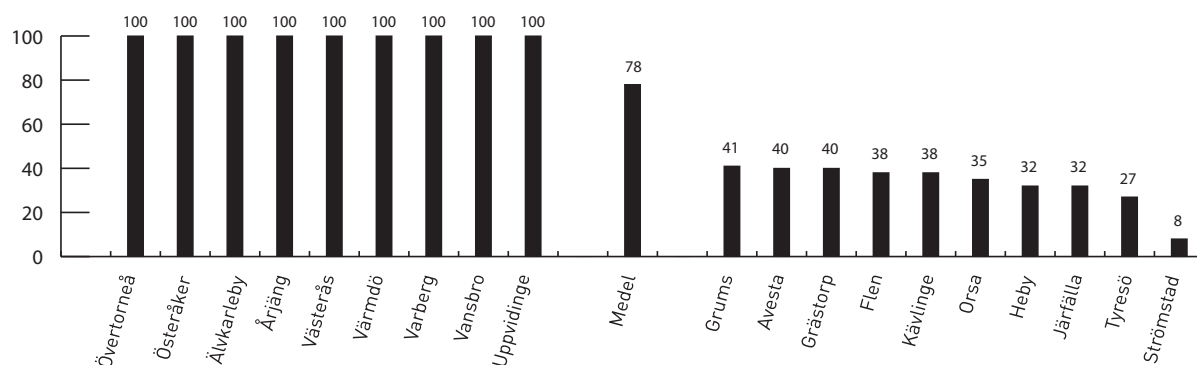
3.4.1 Placering på förskola

Enligt skollagen ansvarar hemkommunen för att barn erbjuds förskoleverksamhet.

Förskoleverksamhet kan bedrivas i enskild eller offentlig regi i form av förskola, pedagogisk omsorg eller öppen förskola. Förskoleverksamhet ska tillhandahållas från att barnet har fyllt ett år "i den omfattningen det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets behov". När "vårdnadshavaren har anmält behov av plats inom förskoleverksamheten eller skolbarnsomsorgen, skall kommunen erbjuda plats utan oskäligt dröjsmål".⁶⁰

Möjligheten att få förskola ett önskat datum skiljer sig dock åt radikalt mellan kommunerna. Samtidigt som många kommuner klarar av att erbjuda alla föräldrar förskoleplats i enlighet med deras önskemål finns det kommuner som inte klarar av att erbjuda ens hälften av föräldrarnas plats på önskad dag.⁶¹

Tabell 13. Hur stor andel i procent av de som erbjudits plats inom förskoleverksamheten har fått plats på *önskat* placeringsdatum? (procent)

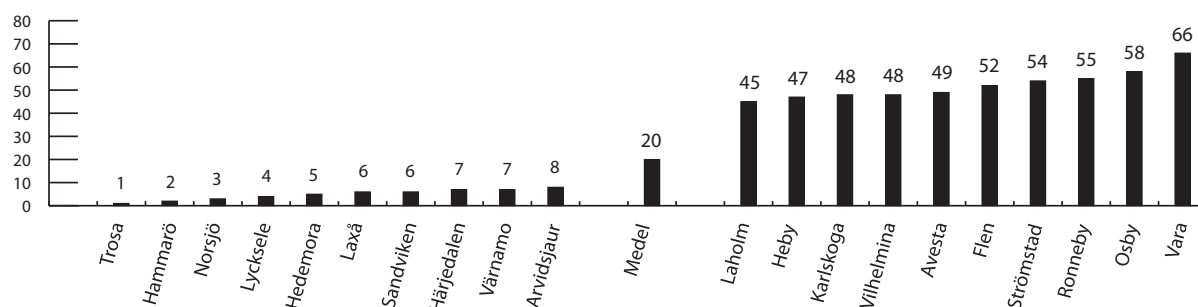
⁵⁹ KOLADA (2011).

⁶⁰ SFS 1985:1100, kapitel 2. När denna statistik sammanställdes gällde ännu inte den nya skollagen (2010:800) varpå vi refererar till (1985:1100).

⁶¹ SKL (2011).

Hur många dagar man i snitt får vänta efter önskad placeringsdag varierar mellan några enstaka dagar upp till närmare två månader.⁶²

Tabell 14. Hur lång är väntetiden i dagar för dem som inte fått plats för sitt barn inom förskoleverksamheten på *önskat* placeringsdatum? (dagar)

Värt att notera är att statistiken bara redovisar hur många som erbjuds en plats och inte hur många som erbjuds sitt *förstahandsalternativ*. I kommuner med högt söktryck händer det att föräldrar ibland erbjuds platser som de inte önskar för att de till exempel ligger långt ifrån hemmet eller för att de har en pedagogisk inriktning föräldrarna inte trivs med. Hur många föräldrar som faktiskt fick det alternativ som de önskade sig finns det ingen statistik över.

3.4.2 Väntetid till äldreomsorgen

Den kommunala äldreomsorgen regleras av socialtjänstlagen som fastställer att kommunerna ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd. Rätten till en plats i ett särskilt boende fastställs efter ansökan genom en individuell prövning av en biståndshandläggare.⁶³

Den ansvariga kommunala nämnden ska "utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom" och utredningen ska högst ta 4 månader om inte särskilda skäl föreligger. Detta gäller alla ärenden som faller under socialtjänstlagen.⁶⁴

Genomsnittsväntetiden till ett särskilt boende är 52 dagar, men även inom äldreomsorgen är det stora skillnader mellan kommunerna. I vissa delar av Sverige tar det mindre än en vecka att få fram en plats på ett särskilt boende medan andra kommuner behöver över fyra månader på sig.⁶⁵

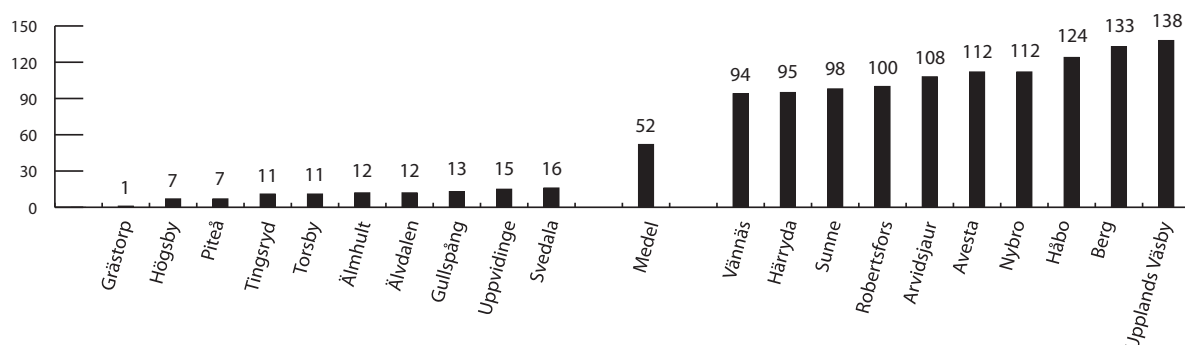
⁶² Ibid.

⁶³ SFS 2001:453, kapitel 5 § 5.

⁶⁴ SFS 2001:453, kapitel 11 § 2.

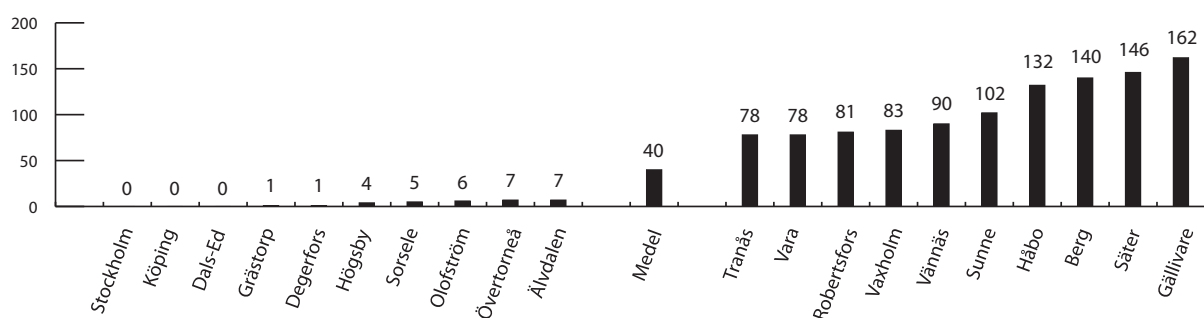
⁶⁵ SKL (2011).

Tabell 15. Hur lång är väntetiden i dagar i snitt för att få plats på ett särskilt boende från ansökan till erbjudande om plats? (dagar)

Denna bild bekräftas av statistik från KOLADA där det framkommer att den genomsnittliga medianväntetiden till ett särskilt boende är 40 dagar. KOLADA pekar även på de stora skillnaderna mellan kommuner som omgående kan erbjuda särskilt boende och de som behöver flera månader på sig för att leva upp till lagen.⁶⁶

Tabell 16. Hur lång är medianväntetiden i dagar till ett särskilt boende? (2010) (dagar)

3.4.3 Handläggningstid för ekonomiskt bistånd

Även rätten till ekonomiskt bistånd, så kallat försörjningsstöd eller socialbidrag, är reglerat av socialtjänstlagen. Ekonomiskt bistånd betalas ut för att säkra "en skälig levnadsnivå" för den enskilde om personen "inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt". Försörjningsstödet bygger på två riktlinjer i kostnaderna för ett vardagligt liv, den så kallade riksnormen, och kostnader för boende och arbetsrelaterade kostnader, till exempel a-kassa.⁶⁷

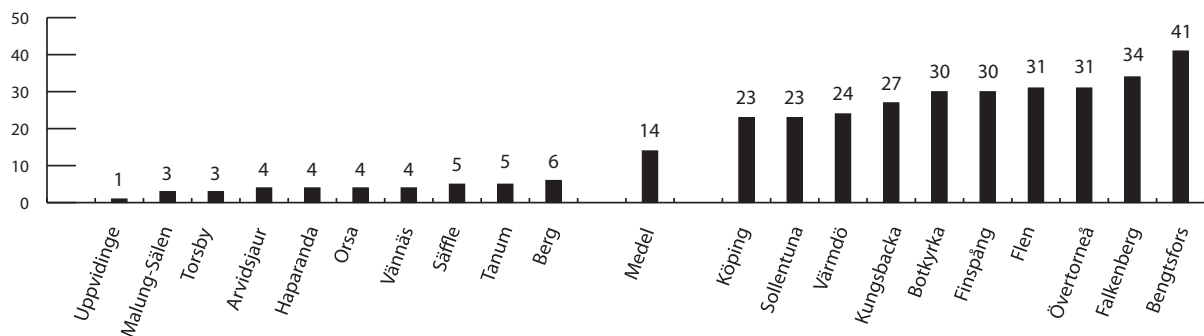
Även ärenden som man kan tänka sig är tämligen standardiserade, som handläggningen av ekono-

⁶⁶ KOLADA (2011).

⁶⁷ SFS 2001:453, kapitel 4 § 1–3.

miska bistånd, skiljer sig tydligt mellan kommunerna. I småländska Uppvidinge tar handläggningen bara en dag medan Bengtsfors och Falkenberg behöver över en månad för att handlägga samma typ av ärende.⁶⁸

Tabell 17. Hur lång är handläggningstiden i dagar i snitt för att få ekonomiskt bistånd? (dagar)

3.4.4 Handläggningstider för social omsorg

I KOLADA återfinns även handläggningstider för socialtjänstens insatser för missbrukare och barn och ungdomar. Kommunen ska enligt socialtjänstlagen "aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket" och har ett övergripande ansvar för att säkerställa barns goda uppväxtförhållanden.⁶⁹

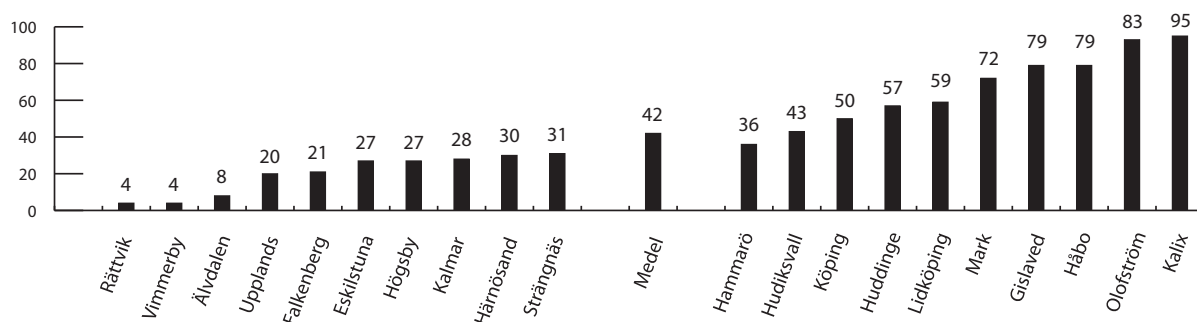
Det mönster som återkommit genom undersökningen om väntetider i den kommunala sektorn syns även i arbetet mot vuxnas missbruk. Den genomsnittliga mediantiden från påbörjad utredning till beslut om insats är 42 dagar, men skillnaderna mellan kommunerna är extrema. Medan medianfallet i Rättvik och Vimmerby tar 4 dagar behöver Kalix 95 dagar på sig för en utredning.⁷⁰

⁶⁸ SKL (2011).

⁶⁹ SFS 2001:453, kapitel 5.

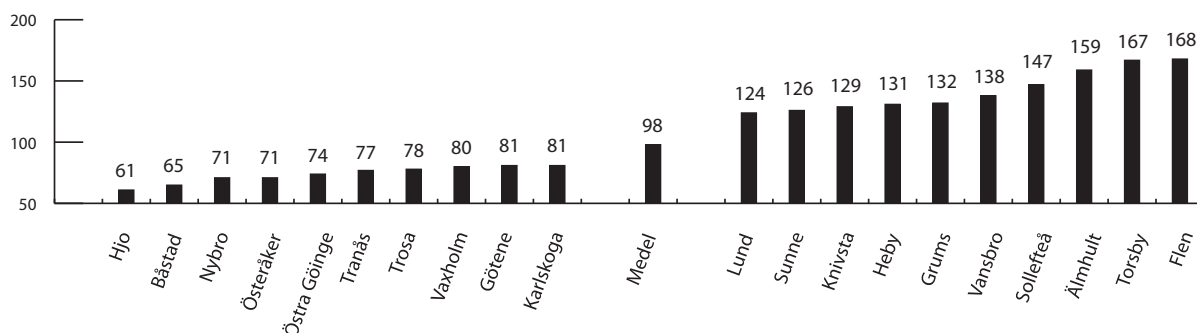
⁷⁰ KOLADA (2011).

Tabell 18. Hur lång är medianväntetiden i dagar från att utredningen påbörjats till beslut om insats för vuxna med missbruk? (2010) (dagar)

Utredningstiderna för insatser som rör barn och ungdomar är generellt sett höga med ett medel på över tre månader. De kommuner som lyckas bäst och har kortast handläggningstider tar likväl ungefär två månader på sig för att fatta ett beslut om insats. De kommuner som lyckas allra sämst behöver mer än fem månader.⁷¹

Tabell 19. Hur lång är medianväntetiden i dagar från att utredningen påbörjats inom socialtjänsten till beslut om insats för barn och ungdom 0–20 år? (2009) (dagar)

⁷¹ Ibid.

AVSLUTNING

När och hur bryts ett ingånget kontrakt? Under vilka förutsättningar kan en ömsesidig överenskommelse anses ha förlorat sitt värde? I civilrättsliga tvister är detta en vanligt förekommande fråga för juristerna. Men att avgöra när och under vilka omständigheter den ömsesidiga överenskommelsen mellan stat och medborgarna har brutits är en betydligt mer komplicerad uppgift. Likväl är det angeläget att söka svaret på frågan i en diskussion om välfärdskontraktet och ansvars- och resursfördelningen mellan enskilda medborgare och det offentliga.

Som vi har konstaterat i denna rapport blir sprickorna i den svenska välfärdsstaten allt tydligare. På område efter område sviks de högst rimliga förväntningar som medborgarna har på den offentligt drivna eller finansierade välfärden: köerna i sjukförsäkringssystemet är månadslånga, människor får leva med smärta och obehag i väntan på vård och omsorgssystemet lämnar begränsat utrymme för den enskilda människans önskemål.

Samtidigt har stora delar av svenska folket inget alternativ till att vänta. De flesta är utelämnade till staten för att få sina grundläggande behov tillgodosedda. Detta beror till stor del på att det enskilda buffertsparandet är lågt, i många fall obefintligt. Var fjärde medborgare säger sig ha en buffert på mindre än 10 000 kronor. En sådan buffert räcker inte långt när det kommer till att runda de hårda kanterna i det offentliga välfärdssystemet.

När utbetalningarna från socialförsäkringssystemen inte kommer i tid tvingas många välja mellan att betala elräkningen eller köpa nya kläder till barnen. Om en olycka eller sjukdom är framme får svensken vänja sig vid att svälja hårt när smärtan kommer i väntan på att vårdkölappen ska visa deras nummer. Och när åldern tar ut sin rätt får man hoppas att de kommunala tjänstemännen har planerat rätt när äldreboendeplatserna ska fördelas.

I denna rapport visar vi att väntan på välfärden syns i sektor efter sektor.

- I snitt tar det 6 veckor för den som har förlorat sitt jobb att få den inkomstrelaterade ersättningen. De som är berättigade till grundersättning får i snitt vänta 9 veckor.
- Att den som blir sjuk får vänta mer än två månader på den första utbetalningen av sjukpenning är inte ovanligt.
- En av fyra som lider av ärrbräck får vänta i mer än 3 månader på operation.
- I ett flertal kommuner är det mindre än 40 procent av dem som sökt förskoleplats som kan erbjudas plats på önskat placeringsdatum.

Men det är inte bara tillgängligheten som brister. Väntan på välfärden varierar stort beroende på var i landet medborgarna är bosatta. Exempelen är otaliga. Den som ansöker om särskilt boende i Övertorneå får räkna med att vänta en vecka, medan den person som bor i Berg får vänta i över fyra månader. Å andra sidan får den som ansökt om ekonomiskt bistånd i Berg i snitt vänta 6 dagar i Berg. Det ska jämföras med 31 dagar i Övertorneå. Att skönja något egentligt mönster i detta är svårt. Vad man däremot kan konstatera är att skillnaderna mellan kommunerna inte beror på att några få kommuner har stora problem.

På senare tid har många förstått att man inte uteslutande kan förlita sig till den offentliga välfärden och har därför på egen hand börjat bygga upp ett eget sparande och tecknat privata försäkringar. Samtidigt litar stora grupper i samhället blint på att välfärdsstaten ska leva upp till sina löften. Det är i stor utsträckning dessa människor denna rapport handlar om.

Sverige har i åtskilliga decennier haft ett skattetryck i den absoluta världstoppen. Detta tycks inte ha räckt och politikerna och administratörerna av välfärdsstaten har uppenbara svårigheter att leva upp till de löften man gett till medborgarna. Trots högtravande retorik och årtionden av miljarddrullning återstår betydande brister. Och det är som så ofta de svagaste i samhället som drabbas hårdast. De höga skatterna och det begränsade sparandet har ställt många medborgare nakna inför staten, utelämnade till kommunala tjänstemäns välvilja. Det är inte värdigt. Behovet av förändringar i Sverige är uppenbart.

Det är dags för politikerna att sluta skönmåla vad en offentlig välfärd kan åstadkomma och inför väljarna medge de begränsningar som bevisligen finns. Den offentligt finansierade och inte sällan drivna välfärden har skapat ett enbent samhälle. För att rusta Sverige och medborgarna för framtiden måste det offentliga kompletteras med ett ökat utrymme för enskilda välfärdsskapande insatser. Den svenska välfärdsstaten kan tillhandahålla breda välfärdslösningar, men kommer aldrig vara i stånd att trygga medborgarnas behov i alla livets skeenden och situationer. Inget välfärdsmaskineri i världen kan klara av detta, oavsett hur väl reglagen finjusteras.

Sverige behöver välja en delvis ny väg. För att uppleva trygghet i vardagen behöver alla medborgare få utrymme att bygga egna sparbuffertar. Medborgarna måste också, ställda inför de väntetider som välfärden kräver, fundera över sina individuella behov av privata försäkringar.

Förtroendet för välfärdsstaten vilar på att erbjudandet upplevs som trovärdigt och långsiktigt hållbart. Hjälp ska finnas att tillgå när man behöver den. Det är vad medborgarna har betalat för. Ytterst är detta en fråga om att hedra en ömsesidig överenskommelse. Kan inte staten hålla sin del av avtalet bör den frigöra ekonomiska resurser så att medborgarna på egen hand kan bygga sin välfärd.

REFERENSER

Arbetsförmedlingen (2011), "Arbetsmarknadsrapport 2011". Arbetsförmedlingen, avläst 6 juli, <www.arbetsformedlingen.se/download/18.64d282e12fd576d91d80007703/Arbetsmarknadsrapport+2011.pdf>.

Bergh, Andreas (2007), *Den kapitalistiska välfärdsstaten : om den svenska modellens historia och framtid*. Stockholm: Ratio.

Demoskop (2011a), Webb-bussfrågor Timbro, maj 2011.

Demoskop (2011b), Webb-bussfrågor Timbro, 30 juni–6 juli 2011.

Ekonomifakta (2011a), "Skattetryck i Sverige och internationellt". Stockholm: Ekonomifakta, avläst 6 juli, <<http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Skatter/Skattetryck/Skattetrycket-historiskt/>>.

Ekonomifakta (2011b), "Hushållens sparande och konsumtion". Stockholm: Ekonomifakta, avläst 12 juli, <www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Ekonomi/Hushallens-ekonomi/Hushallens-inkomster-konsumtion-och-sparande/>.

Försäkringskassan (2010a), "Sjukpenning". Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/sj_4086_sjukpenning.pdf>.

Försäkringskassan (2010b), "Aktivitet ersättning : inkomstrelaterad ersättning". Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/sa_4051e_aktivitet_ersattning_inkomstrelaterad_ersattning.pdf>.

Försäkringskassan (2010c), "Aktivitet ersättning : i form av garantiersättning". Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/sa_4051d_aktivitet_ersattning_i_form_av_garantiersattning.pdf>.

Försäkringskassan (2010d), "Tidig bedömning : en analys av faktorer som påverkar tidpunkten för överlämnande av ärenden till LFC". Försäkringskassan, avläst 6 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Rapporter/socialforsakringsrapporter/socialforsakringsrapport_2010_1.pdf>.

Försäkringskassan (2011a), "Sjukpenning". Stockholm: Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/sj_4086_sjukpenning.pdf>.

forsakringskassan.se/privatpers/vart_serviceatagande/var_handlaggning/sjukpenning>.

Försäkringskassan (2011b), "Försäkringskassans årsredovisning 2010". Försäkringskassan, avläst 6 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/arsredovisningar/fk_arsredov_2010.pdf>.

Försäkringskassan (2011c), "Sjukersättning". Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/sa_4083_sjukersattning.pdf>.

Försäkringskassan (2011d), "Sjukersättning". Stockholm: Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/privatpers/vart_serviceatagande/var_handlaggning/sjukersattning>.

Försäkringskassan (2011e), "Tillfällig föräldrapenning : vård av barn". Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/ff_tfp_4089a_tillfallig_foraldrapenning_vid_vard_av_barn.pdf>.

Försäkringskassan (2011f), "Tillfällig föräldrapenning". Stockholm: Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/privatpers/vart_serviceatagande/var_handlaggning/tillfallig_foraldrapenning>.

Försäkringskassan (2011g), "Vårdbidrag". Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/fn_4094_vardbidrag.pdf>.

Försäkringskassan (2011h), "Underhållsstöd". Stockholm: Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/separerar/underhallstod>.

Försäkringskassan (2011i), "Underhållsstöd". Stockholm: Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/privatpers/vart_serviceatagande/var_handlaggning/underhallstod>.

Försäkringskassan (2011j), "Bostadsbidrag till barnfamiljer". Stockholm: Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/hjalp_hyran/bostadsbidrag>.

Försäkringskassan (2011k), "Bostadsbidrag till unga och barnfamiljer". Stockholm: Försäkringskassan, avläst 11 juli, <www.forsakringskassan.se/privatpers/vart_serviceatagande/var_handlaggning/bostadsbidrag_till_unga_och_barnfamiljer>.

Health Consumer Powerhouse (2009), "European Health Consumer Index : 2009 report". Health

Consumer Powerhouse, avläst 12 juli, <www.healthpowerhouse.com/files/Report-EHCI-2009-090925-final-with-cover.pdf>.

IAF (2011a), "Beräkning och tolkning av begreppet genomströmningstider". Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, avläst 6 juli, <www.iaf.se/Global/statistik/PM_genomstromnings-tid_2011-02-03.pdf>.

IAF (2011b), "Fri sökning". Katrineholm, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, avläst 6 juli, <<http://externastat.iaf.se/report.aspx?ID=7>>.

IAF (2011c), "Arbetslöshetsförsäkringen i siffror 2010". Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, avläst 6 juli, <www.iaf.se/Global/statistik/Arbetsloshetsforsakringen2010.pdf>.

KOLADA (2011), "Fri sökning". Stockholm: Kommun- och landstingsdatabasen, avläst 6 juli, <www.kolada.se/index.php?page=workspace/nt>.

Länsförsäkringar (2010), "Till soliga, regniga och äldre dagar : en rapport om svenskarnas syn på eget sparande, privat pensionssparande och sparandet inom avtalspensionen". Länsförsäkringar, avläst 6 juli, <www.lansforsakringar.se/SiteCollectionDocuments/Om%20oss/PressMedia/RapporterUndersokningar/08081_00%20Rapport%20Sparande_2010_06%202.pdf>.

PM om Socialförsäkringssystemet (2010), Stockholm, Riksdagens utredningstjänst.

Regeringskansliet (2011a), "Vårdgarantins innehåll". Stockholm: Regeringskansliet, avläst 12 juli, <www.regeringen.se/sb/d/11870/a/124455>.

Regeringskansliet (2011b), "Nio av tio får vård i tid". Stockholm: Regeringskansliet, avläst 12 juli, <www.regeringen.se/sb/d/119/a/159270>.

Röstlund, Lisa (2011), "Saabanställd: Vi måste fira ändå – för barnens skull". *Aftonbladet.se*, 23 juni, <www.aftonbladet.se/nyheter/article13219912.ab>.

SBAB Bank (2011), "Så sparar svenska folket : undersökning om svenska folkets vanor och beteende när det gäller sparande". SBAB Bank, avläst 6 juli, <www.sbab.se/download/18.7516e25812f0c231af780001194/SBAB_Bank_Rapport.pdf>.

SCB (2011a), "Undersökning av levnadsförhållanden (ULF) : saknar mindre kontantmarginal". Stockholm: Statistiska centralbyrån, avläst 6 juli, <www.scb.se/Pages/TableAndChart____316707.aspx>.

SCB (2011b), "Inkomster och skatter : sammanräknad förvärvsinkomst 2009". Stockholm: Statistiska centralbyrån, avläst 6 juli, <www.scb.se/Pages/TableAndChart____303237.aspx>.

SFS 1985:1100. Skollag. Stockholm: Riksdagen.

SFS 2001:453. Socialtjänstlagen. Stockholm: Riksdagen.

Skattebetalarna (2010), "Fakta för skattebetalare 2010". Skattebetalarna, avläst 15 juli, <www.skattebetalarna.se/LinkClick.aspx?link=Pdf%2ffrapporter+fakta%2fFakta+2010-WEBB.pdf&tabid=3168&mid=15562>.

SKL (2009), "Framtida trender som kan ge ökade kostnader för välfärdstjänster". Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting, avläst 6 juli, <www.skl.se/vi_arbetar_med/ekonomi/kontakt_ekanalys/programberedningar_ekanalys/valfardsfinansiering/nyhetsarkiv_valfardsfinansieringen/framtida_trender_som_kan_ge_okade_kostnader_for_valfardstjanster>.

SKL (2010), "Arbete för att förbättra tillgängligheten". Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting, avläst 12 juli, <www.skl.se/vi_arbetar_med/halsaochvard/vardgaranti/varfor_vardgaranti>.

SKL (2011), "Resultatrapport kommunens kvalitet i korthet". Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting, avläst 6 juli, <www.skl.se/vi_arbetar_med/demos/styrning_och_ledning/kvalitet/kkik>.

Socialdemokraterna (2011), "Håkan Juholts linjetal". Stockholm: Arbetarpartiet Socialdemokraterna, avläst 6 juli, <www.socialdemokraterna.se/Hakan-Juholt/Tal/2011/Hakan-Juholts-linjetal/>.

SOU 2003:110 Fördelning ur ett livscykelperspektiv. Stockholm: Finansdepartementet. (Långstidsutredningen), avläst 22 juli, <www.sweden.gov.se/sb/d/360/a/1541>.

SOU 2010:04 *Hur bör arbetslöshetsförsäkringen utformas? : några personliga reflektioner kring alliansens arbetslöshetsförsäkring*. Stockholm: Statens Offentliga Utredningar, avläst 12 juli, <www.psfu.se/uploads/files/3_hur_bor_arbetsloshetsforsakringen_utformas.pdf>.

Svensk Försäkring (2011), "Fortsatt intresse för privata sjukförsäkringar". Svensk Försäkring, avläst 12 juli, <www.svenskforsakring.se/Statistics/StatSkade/sjukvard/Sjukv%C3%A5rdsf%C3%B6rs%C3%A4kringar%20fram%20till%202011.pdf>.

Swedbank (2011), "Hushållsbarometern : våren 2011". Swedbank, avläst 6 juli, <www.swedbank.se/>

idc/groups/public/@i/@sbg/@gs/@corpaff/@pubaff/documents/article/cid_282726.pdf>.

Trygg Hansa (2011), "Ny internationell undersökning : svenskar minst nöjda med sjukvården". Trygg Hansa, avläst 12 juli, <www.mynewsdesk.com/se/pressroom/trygg-hansa/pressrelease/download/resource_attached_pdf_document/656254>.

Uddhammar, Emil (1993), *Partierna och den stora staten : en analys av statsteorier och svensk politik under 1900-talet*. Stockholm: City University Press.

